

Bedecs-Varga Éva

BME Építőművészeti Doktori Iskola

Áruházépítés Magyarországon a "Hatvanas" években

Tematikus egyéni kutatás - vázlat

Bevezetés - előzmények:

- Rövid áttekintés az áruházak kialakulásáról:
 - Áruház funkció kialakulása, jelentése
 - korai előzmények (antik Róma, XIX. sz. Párizs)
 - közvetlen előzmények:
 - II. világháború előtt
 - 1950-es évek áruházai:
 - 1950. **Győr**, Állami Áruház (t: Vass Antal - KÖZTI) (1967-től Centrum Áruház)
 - 1952. **Újpesti** Állami Áruház (IV. Bajcsy Zs. u. 10.)
 - 1956. **Salgótarján**, Állami Áruház (t: Vass Antal, Rákóczi út 17.)
 - 1960. **Fonyód**, Balaton Áruház (t: Kiss István, Dísz tér)
- 1948- (Államosítás) Állami tervezőirodák alapítása

1961. a Belkereskedelmi Minisztérium áruházi hálózat fejlesztési törekvései:

- Tervezési irányelvek - Üzlet, üzletház, Áruház
- Szabadonálló üzletházak Tervpályázata (MÉ62/2)
- Együttműködés a Lakóterv II. Irodájával (MÉ66/6)

Eredmények - típus áruházak:

- nagyfeszítávú szerkezeti rendszer:
 - **Csepeli Áruház** (Hollay György, Balogh István, Szecsőy Sándor - LAKÓTERV)
Tervezés: 1961-62, kivitelezés: 1964-től (részletesebb bemutatás) (MÉ66/6)
 - **Ózdi Áruház** (Spiró Éva - Ligeti Tamás - LAKÓTERV)
Tervezés: 1962-63, kivitelezés: 1963-65 (MÉ65/5)
 - 1966 **Szeged, Tisza Áruház** (Balogh István, Hollay György - LAKÓTERV) (MÉ66/6, MÉ67/1)
- gombafödém szerkezeti rendszer:
 - 1964-66 **Veszprémi Bástya Áruház** (Hollay György, Törőcsik Sándor - LAKÓTERV)
részletesebb bemutatás (MÉ66/6)
 - 1964-66 **Tatabánya, Vértes Áruház** (LAKÓTERV) (Fő tér 9-11) (MÉ66/6)

Egyedi áruházak:

- Garzonház, klub, **ABC áruház, Dunaújváros** (Finta József - LAKÓTERV)
Tervezés: 1961-64, kivitelezés: 1962-65 (MÉ62/6)
- **Pécskő üzletház, Salgótarján** (Finta József - LAKÓTERV)
Tervezés: 1967, kivitelezés: 1968-69 (MÉ69/2)
- **Centrum Áruház, Miskolc** (Horváth István, Szabó József, Thury László - Miskolci Tervező Vállalat)
Tervezés: 1966, kivitelezés: 1968-70 (MÉ71/5)
- **Sió Áruház, Siófok** (Tiry György - KÖZTI)
Tervezés: 1967, kivitelezés: 1968-70 (MÉ71/2)
- **Áruház, Budafok** (Jurcsik Károly - LAKÓTERV)
Tervezés-kivitelezés: 1968-70 (MÉ71/2)
- **Áruház, Szekszárd** (Jurcsik Károly, Varga Levente - LAKÓTERV)
Tervezés: 1969, kivitelezés: 1970-71 (MÉ72/5)

Beszélgetések Finta Józseffel a hatvanas évek áruházépítési feladatairól a Lakóterven belül.

Értékelés, összefoglalás:

- 30 év távlatából (1988)
- jelenben, utóélet

Annotált bibliográfia:

Középosztályi fogyasztási kultúra és az áruház

Gyáni Gábor történész írása, <http://epa.oszk.hu/00000/00003/00014/gyani.htm>

- áruházak kialakulása Magyarországon 1890-1930 között (késve)
- a budapesti áruházak sajátosságai

Középületek

szerkesztő: Cságoly Ferenc, Terc Kft. Budapest, 2004

p.342-379. 7. Fejezet, Kereskedelmi Épületek

- p.344-349. A kereskedelmi épületek fajtái:
piac, bolt, épített piac, vásárcsarnok, kisvárosi piac, üzletsorok, üzletutcák, bazár, loggia, passzázs, galéria,
Üzletház: antik prototípusa: Róma, Mercati Traiani (Traianus árucsarnoka)
önálló épület, épített belső tér, kettő vagy több szintes, más és más rendeltetésű üzlet kerül egy térbe
Áruház: ház nagyságú bolt, születése: XIX. sz. Párizs, eredetileg funkcionálisan homogén
Általános áruház
Üzletközpont (pláza)
Szupermarket
hipermarket
- p.350-368. A kereskedelmi épületek története
- p.369-371. A kereskedelmi épületek jellegzetes terei, térrendszerei
- p.372-378. A kereskedelmi épületek funkcionális elemzése

Tervezési irányelvek: Üzlet, üzletház, áruház

É. M. Építésügyi Dokumentációs Iroda, Budapest, 1961

p.3-7. Belkereskedelmi árusítóegységek csoportosítása és megfogalmazása:

- Rendeltetés szerint:
 - Vegyesbolt
 - Kombinált üzlet
 - Szaküzlet
- Nagyságrend szerint:
 - Pavilon, kis árusítóhely
 - Üzlet
 - Nagyüzlet: 300m²-nél nagyobb eladóterű üzlet, 20-nál több munkahely - szuperpiac
 - Üzletház: önálló építmény, ...
 - Kisáruház: 50-100 eladóhely, ...
 - Áruház: 100-300 eladóhely, ...
 - Nagyáruház: 300 eh. felett
- Igényesség szerint:
 - Egyszerű üzlet (bolt v. üzletház)
 - Közepes igényű bolt, nagyüzlet, üzletház
 - Magasigényű üzlet, üzletház, áruház

- Üzemeltetés jellegzetességei szerint
 - Hagyományos kiszolgálás
 - Önkiszolgálás
 - Önálló kiválasztás rendszere

Építésiparosítás, műszaki tervezés, tipizálás

Típustervező Intézet, Budapest, 1969

p.9-19. A Magyar Építőipar összefoglaló adatai 1950-1967

p.107-143. Középleletépítés

- p.127. Nagyfesztávolságú lefedő szerkezetek
- p.131. Poliacél váz
- p.137. Kereskedelmi centrumok

Finta József műhelye

szerk.: Rappai Zsuzsa - Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, Budapest, 1997

p.34-71. A művek világa - alkotói korszakok: 1959 - 1969

Modern Építészeti Lexikon

Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1978

p.165-169. Lakó- és Kommunális Épületeket Tervező Vállalat (LAKÓTERV)

Magyar Építőművészet

MÉ 1962/2 p.36-39. o. Bosnyay Pál: A Szabadonálló üzletházak Tervpályázata

MÉ 1962/4 p.6. Miskolc, Kilián Dél lakótelep, üzletsor és szolgáltató egységek

MÉ 1962/6 p.3. Üzletközpont, Dunaújváros. Építész: Finta József (LAKÓTERV)

MÉ 1965/5 p.9-16. Állami Áruház, Ózd (ép.: Spiró Éva - Ligeti Tamás)

MÉ 1966/6 p.14-21. Lakóterv II. Iroda új korszerű áruházépítési feladatai

p.14-17. Csepeli Áruház

p.18-21. Veszprémi Áruház

MÉ 1967/1 p.37-41. Szeged "Püspökbazár" beépítése. Áruház (ép.: Balogh István, Hollay György)

MÉ 1969/2 p.14. Kereskedelmi központ és 20 emeletes lakóház, Veszprém. Építészek: Márton István, Mészáros

Imre. Ismertetés: Finta József

p.16. Szrogh György: Salgótarján új üzletháza

p.17-21. "Pécskő" üzletház, Salgótarján. Építész: Finta József

MÉ 1971/2 p.22-23. Sió Áruház, Siófok (Tiry György - KÖZTI)

p.24-27. Áruház, Budafok (Jurcsik Károly - LAKÓTERV)

MÉ 1971/5 p.50-53. Centrum Áruház, Miskolc. Építészek: Horváth István, Szabó József, Thury László

MÉ 1972/5 p.50-54. Áruház, Szekszárd (Jurcsik Károly, Varga Levente - LAKÓTERV)

MÉ 1988/3 Hatvanas évek